

Çağdaş Türk Resim Sanatının Düğün Konulu Resimlerinde Bayrak İmgesi Kullanımı

The Use of Flag Image in Wedding Themed Paintings of Contemporary Turkish Painting Art

Dr. Öğr. Üyesi İlyas SEVİNDİK*

DOI: 10.46641/medeniyetsanat.1253711

Derleme / Review Article

Öz

Tüm toplumlarda olduğu gibi Türk toplumunun da kendine has gelenek ve görenekleri vardır. Gelenek ve görenekler içerisinde düğün merasimi, aile kavramına atılan ilk adımlardan biri olarak görülebilir. Evlilik müessesisiyle aile kavramına ilk adımın atıldığı bu ritüelin, Türk resim sanatı incelendiğinde milli ve maneviyatı şekillendiren bir anlayışla sanatçıların eserlerinde var olduğu, üretilen bu çalışmalarda duygu birikiminin en üst düzeyde sembolleştiği, sanatçıların kendi kültür pratiklerinden beslendiği görülmektedir. Estetik ve plastik değerlerin dışında bu çalışmada Türk resim sanatında geleneksel bir ritüel olan düğün resimleri ele alınırken milli birlik ve beraberliğin ayrılmaz bir parçası olan bayrak imgesine de vurgu yapılmıştır. Bayrak, bağımsızlık sembolü olmasının dışında, milletin sevinç ve tasada en üst duygularla birleştiği alanlarda bir gösterge olmuştur. Araştırma literatür taraması şeklinde yapılmış olup, düğün temasından yola çıkılarak eserlerinde bayrak imgesi olan sanatçılara yer verilmiştir. Böylece bir ritüelin haricinde iletişim biçimi olan düğün merasimlerinin bayrak imgesi ile neler anlatılabileceği üzerinde durulmuş, bu kültürel verilerin gelecek kuşaklarda farkındalık oluşturması amaçlanmıştır. Elde edilen veriler ışığında, bağımsızlık göstergesi olan bayrak imgesi ve düğün merasimlerinin, milli-manevi kültüre vurgu yaparak toplumu birleştirici rolünün bir iletişim göstergesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Türk Resim Sanatı, Çağdaş Türk Resminde Düğün, Çağdaş Türk Ressamları, Bayrak İmgesi

Abstract

As in all societies, Turkish society has its traditions and customs. Among traditions and customs, the wedding ceremony can be seen as one of the first steps towards the concept of family. This ritual, in which the first step was taken to the concept of family with the principle of marriage, is seen that when Turkish painting art is examined, it exists in the works of artists with an understanding that shapes nation and spirituality. In these works produced, it is seen that artists whose accumulation of emotion is symbolized at the highest level are fed by their cultural practices. Apart from aesthetic and plastic values, while this study deals with wedding paintings, a traditional ritual in Turkish painting art, the image of the flag, an integral part of national unity and solidarity, was also emphasized. Apart from the symbol of independence, the flag has been an indicator in areas where the nation meets the highest feelings of joy and worry. The research was carried out as a literature review, and artists with flag images were included in their works based on the wedding theme. Thus, it was emphasized what can be explained with the image of the flag of wedding ceremonies, which are a form of communication other than a ritual, and it is aimed to raise awareness of these cultural data in future generations. In light of the data obtained, it has been concluded that the flag image and wedding ceremonies, indicators of independence, are communication indicators of the role of uniting society by emphasizing national-spiritual culture.

* Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı, ilyas.sevindik@amasya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9616-818X

Keywords: *Contemporary Turkish Painting Art, Wedding in Contemporary Turkish Painting, Contemporary Turkish Painters, Flag Image*

Giriş

Evlilik, iki kişinin birlikte bir hayatı paylaşarak yaşama eylemidir. Bu eylem ilk insanla birlikte kabul görmüş, talep edilmiş ve bir süreç olarak günümüze kadar gelmiştir. Irklar, dinler, kültürler ve biliminde desteğiyle, bu ritüel bilinçaltımızda yüce bir değer olarak yer almaktadır. Tüm toplumlarda olduğu gibi Türk toplumunda da her zaman sosyal olgulardan biri olarak görülmüş ve de benimsenmiştir (Kılıç, 2017: 19-39). Bu duruma göre; Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya geniş bir coğrafyada hüküm sürerek gelenek ve göreneklerini dünden bugüne taşıdığı rahatlıkla söylenebilir. Günümüzle benzer özellikler gösteren inanış, gelenek-görenek ve adetler, sosyolojik, kültürel olayların yanında eğlence kültüründe de kendine has biçimler ortaya koyduğu görülmektedir. İki çiftin uzun birlikteliklerinin başlangıç aşamasını oluşturan bu eğlence kültürünün diğer kültürlerden farklı olarak Türkler için ayrı bir önemi vardır ve hem kız evi için hem de erkek tarafı için farklı anlamların habercisi olarak ifade edilebilmektedir. Öyle ki, kız evinin kendi sosyal yapısı içinde hüznün ve sevincin aynı anda yaşandığı bir ortamı akla getirirken, erkek evinde heyecan ve mutluluğun habercisi olarak yorumlanabilmektedir. Türkler tarih boyu bu ritüele büyük önem vermiş, çadır yaşantısından, saray yaşantısına ve günümüze kadar ritüel farklı biçimler göstermiş olsa da özde aynı kalmış ve kutlanan bir eğlence aracı haline getirilmiştir. Bugün farklı isimlerle anılmış olsa da bu ritüel kültürel bir varlığın yaşaması ve yaşatılması olarak düşünülebilir (Başbuğ, 2016: 1). İşte bu anlamda sanatçıları etkileyen bu kültürel mirasın Türk resim sanatında da konu olarak işlendiği görülmektedir. Hem hüznün hem de sevincin bir arada yaşandığı bu duygu yüklü kültürel miras, çağdaş Türk resim sanatına konu olurken benzer duygulara gönderme yapan bir sembol olan bayrak imgesini de bünyesine taşımıştır.

Türk resim tarihinde bayrak imgesi yalnızca savaş dönemleri resimlerinde kullanılan bir tema olmamış, savaş dönemi sonralarında da millî birlik ve beraberliği ifade eden tüm durumlarda sanatçılar tarafından işlenen bir konu olmuştur (Çalışkan, 2021: 1106). Çok köklü bir kültüre sahip olan Türklerde bayrak olgusu inanılmaz derecede zengin ve etkileyici bir biçimde ortaya çıkmaktadır (Soysal, 2010: 231). Bu anlamda bayrak imgesinin Türk resim sanatında geniş bir zaman aralığında ve pek çok bağlamda incelendiği görülmektedir. Çeşitli dönemlere göre incelenen resimlerde sosyo-ekonomik boyutları da ele alındığında, resimler siyasal süreçlere göre de farklılık göstermiştir. Kahramanlık temalarının işlendiği resimler Millî Mücadele sembolü olarak görülürken Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte ise Cumhuriyet devrimini ve batılılaşmanın olumlu yanlarını ortaya koymuştur. Ayrıca bu resimler, Cumhuriyet ideolojisine de övgüler barındırmıştır. 1980 sonrası dönemin siyasal durumu göz önüne alındığında bayrak imgesinin yapı sökümü uğratıldığı görülmüştür (Çalışkan ve Şahinoğlu Altınel, 2015: 351, 352). Devlet, millet, aidiyet, temsil, vatan, kutsallık gibi çoğaltılabilecek birçok anlama sahip simgesel bir nesne olan bayraklar (Çalışkan, 2016: 76), Türk milletinin tarihsel ve yaşamsal olgusu içerisinde sıradan bir nesne olmaktan öte renk ve biçimiyle tek başına bir anlam ifade ederek bağımsızlığın bir sembolü haline gelmiştir. Taşıdığı anlam ifadesiyle Türk resim sanatında da kendine has bir yere sahip olmuştur. Gerek kahramanlık konularında gerekse hüznün ve sevinç konularında olduğu gibi düğün konulu resimlerde de varlığını sanatçılara hissettirmiştir.

Türk aile kavramı içerisinde önemli bir yere sahip olan düğün ve evlilik konusu ile ilgili yayınlar var olmakla birlikte, bu konu “Çağdaş Resim Sanatında Düğün Teması” adında kendisine yer bulmuştur (Çalışkan ve Sabancılar Iştın, 2017: 2343). Bu çalışmada ise, çağdaş Türk resim sanatı içerisinde düğün konulu resimlerde bayrak imgesinin kullanımı ele alınmıştır. Çağdaş Türk resim sanatı içerisinde düğün ve bayrak imgesinin oluşturduğu duygu yoğunluğu sanatçıların eserlerinde estetik ve plastik açıdan da değerlendirilerek ortaya konulmuştur.

1. Türklerde Eğlence Olarak Düğün Merasiminin Anlamı

İnsanlar ve toplumlar hayatları boyunca geçmişten getirdikleri ve geleceğe taşıdıkları birtakım ritüellere sahiptir. En önemlilerden birini aile kavramının temellerinin atıldığı düğün törenleri oluşturmaktadır. Toplumlar bu ritüeli gerçekleştirirken bir süreç içerisinde geçmektedir. Öyle ki ilk düğünler ilahi kaynaklıyken daha sonra insanların gelişim ve kültürel değişimleriyle birlikte farklı bir çizgiye ulaşarak değişime uğramıştır. Dönem ve şartlar ne olursa olsun bu ritüel tüm toplumlarda belirli bir aile formunun oluşumuyla birlikte, akrabalık ve soyun devamlılığını sağlamak için gerçekleştirilmektedir (Ak, 2020: 91). Tarhan’a (2010: 13) göre ise evlilik, düğün kavramıyla birlikte, tüm toplumlarda geleneksel olarak oturmuş, resmi olarak kabul görmüş ve toplumları ayakta tutan en önemli güçlerden biri olarak ifade edilmiştir.

Türk toplumunda da düğün merasimleri, aile denilen kavramın oluşumunda ilk adım olarak değerlendirilebilir (Berber, 2009: 2). Başka bir deyişle evlenecek bireylerin dost ve akrabalarının geniş katılımıyla bir araya geldikleri bir organizasyondur (Yalçın, 2010: 76). Bu anlamda Türk aile yapısı, bir kadın ve bir erkeğin kendi rızalarıyla evlenmek istemeleri sonrasında hayatlarını düğün merasimi içerisinde evlilik bağı ile birleştirmeleri şeklinde gerçekleşmektedir. Türk toplumunun temel taşı kabul edilen aile kurumu, kadim zamanlarda oluşturulan kültürün benimsediği kurallar çerçevesinde şekillenerek günümüze kadar gelmiştir (Aslan, 2018: 31). Folklor araştırmacılarına göre, evlilik ritüelinde düğün merasimi, halkın çok rağbet ettiği, ilgi gösterdiği, heyecan duyduğu ve izlediği eğlenceler olarak ifade edilmektedir (Başbuğ, 2016: 5). Türklerde düğün merasimleri kısmen değişiklik göstermiş olsa da eski dönemlerden beri çok büyük bir gösteriş ifadesi olmuştur. Öyle ki bu eğlenceler bazen yedi gün yedi gece bazen de kırk gün kırk gece sürmüştür (Oy, 1992: 591).

Dün olduğu gibi bugün de düğün törenlerinin değişmeyen ya da çok fazla işlevini yitirmeyen en önemli yanı, sosyal ve kültürel olarak insanları bir araya getirmesi ve dolayısıyla paylaşımın yaşandığı bir an olmasıdır (Berber, 2009: 2). Gerek yazılı gerekse görsel tarihi kaynaklar incelendiğinde görülmektedir ki Türk düğün merasimlerinin bir eğlence havasında geçtiği, süreç içerisinde de çok fazla değişime uğramadan bu özelliğini koruduğu söylenebilir. Bunun en önemli özelliklerinin minyatür resimlerinde kendini gösterdiği görülmektedir.

2. Çağdaş Türk Resminin Düğün Konulu Resimleri ve Bayrak İmgesi

Çağdaş Türk resim sanatında düğün konulu resimlere bakıldığında konu ne kadar aynı olsa da her sanatçı kendi kişisel tercihleri ve biçem dili içerisinde farklı yorumlamalarda eser üretmiştir (Kodal, 2018: 940). Bu yorumlar kimi çalışmalarda ağıt, yorgunluk şeklinde verilirken kimisinde ise hüzün ve sevinç şeklinde betimlenmiştir. Çalışmalarında farklı

renk ve plastik değerleri yansıtmaya gayreti gütmüş olan sanatçılar, farklı duygu birikimleri içerisinde kendi yöresinin insanını da tanıma ve tanıtmaya gayreti içerisinde olmuşlardır. Kendi içerisinde bir değerlendirme yapıldığında düğün konulu resimlerin, bölgesel özelliklerin, gelenek-görenek, örf ve adetlere göre değişkenlik göstererek Türk resim sanatçılarının resimlerine konu olduğu görülmüştür. Bu konuların horon, halay, cümbüş, şenlik, gelin-güvey, gelin alayı, yörük düğünü, köy düğünü, gecekondu düğünü, balıkçı düğünü, denizcilerin düğünü, düğün güreşi, sünnet düğünü, davul zurna ve kır düğünü gibi konular şeklinde verilmiştir. Farklı anlatım tarzlarıyla irdelenen düğün konusu, Türk sanatçılarının eserlerinde sosyolojik, kültürel, bölgesel ve psikolojik özellikleri de dikkate alınarak işlenmiştir (Başbuğ, 2012: 168-170, 171). Konular nasıl olursa olsun pek çok eserde sanatçılar düğün ritüelinin taşıdığı duyguyu da dikkate alarak bayrak imgesini resmin en güzel yerine yerleştirme gayreti içerisinde olmuşlardır. Türk bayrağının taşıdığı anlam ifadesi olarak bağımsızlığın işareti olmasının yanında, tasada, sevinçte birlik ve beraberliğin simgesi olduğu vurgulanmıştır. Düğünler ister karada ister denizde yapılsın hangi türünde olursa olsun bayrak imgesi taşıdığı değer ile bir coşku, sevinç ve onur ifadesi olarak eserlerde görülmüştür.

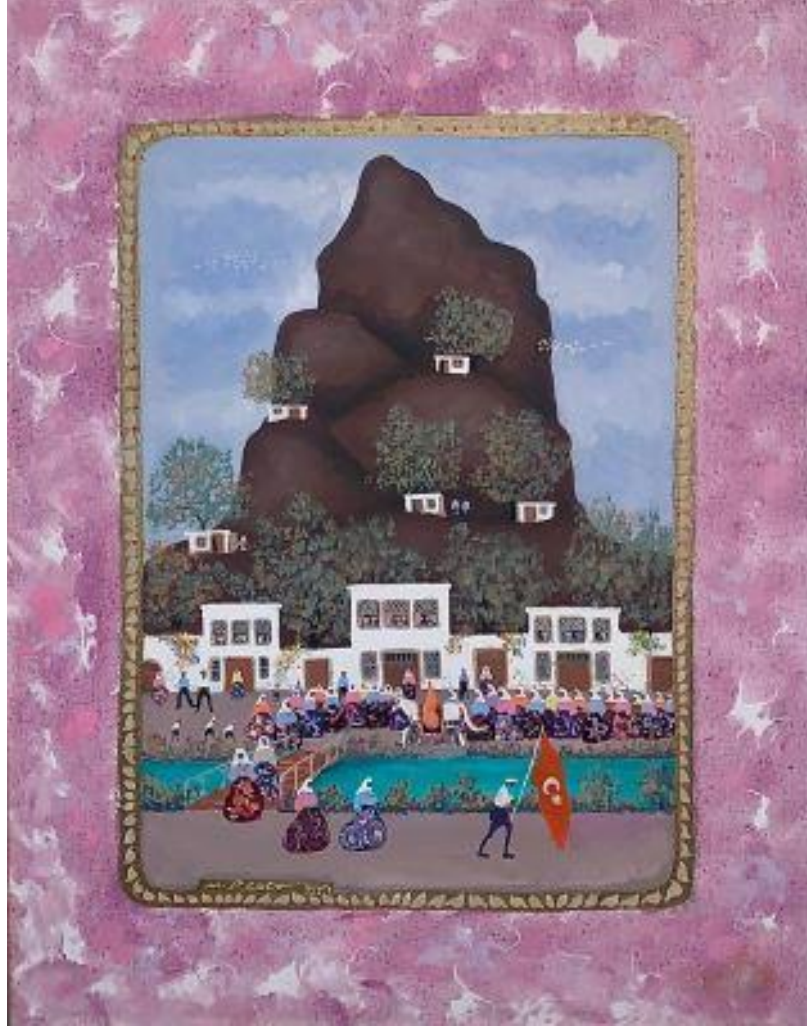
Bu anlamda düğün resimleri çalışıp bu çalışmalarında Türk bayrağının anlam ve ifadesini düğün ritüelinin anlam ve ifadesiyle birleştiren şu sanatçılara rastlanmıştır: Mehmet Pesen, Kayıhan Keskinok, Nedim Günsür, Şeref Bigalı, Necdet Kalay, Şükran Pekmezci ve Gülsün Karamustafa.

3. Sanatçılar ve Eserleri

Evlenme ve düğün kavramı, Türk kültüründe masallarda, halk hikâyelerinde ve atasözlerinde mutluluğun en büyük göstergesi olarak görülmektedir. Günümüzde, Türk düğün gelenekleri ekonomik yapıya ya da coğrafi bölge özelliklerine göre farklılık gösterse de ana çizgileri bakımından benzerlikler göstermektedir (Kılıç, 2017: 39). Bu durum farklı teknik ve üsluplarda sanatçıların eserlerine de benzer şekilde yansımıştır. Düğün konusu, ister kırsal kesim olsun isterse de şehir olsun her ikisi için de aynı anlamlar taşımaktadır. Çağdaş Türk resminin temsilcileri, düğün konusuna edindikleri izlenimler doğrultusunda farklı biçimler ve isimler getirmiş olsalar da taşıdıkları duygu birikimi benzer özellikler göstermektedir (Başbuğ, 2012: 170). Bu benzerliklerin en başında resimlerin bir eğlence kültürünü yansıtmaya olduğu, ele alınan tüm resimlerde bayrağın en güzel yerde ve en üst mertebede yer aldığı söylenebilir. Bu da göstermektedir ki Türkler'de bayrak sadece bir sırtın ucuna bağlanmış bir bez parçası olmamış, tam aksine renk ve biçimiyle milyonları peşinden sürükleyen, Türk kültür hayatında derin manası ve tesiri olan bir imge olmuştur (Yıldırım, 2012: 68). Bundan dolayı sanatçılar eserlerinde bayrak imgesine vurgu yaparken bayrağa bağımsızlık alâmetlerinden biri olarak gönderme yapmış ve resimlerini bayrağın en güzel renkleriyle donatmıştır. Böylece resimlerinde bir milletin varlığına da gönderme yaparak ona kimlik kazandırmışlardır. Bu yüzden bayrakların sanat eserlerinde varlık bulmasının yegâne unsurlarından biri de sanatçıların duygu derinliklerinde bir yerinin olması olarak söylenebilir. Türk kültüründe bir arada yaşama ve paylaşma isteğinin en önemli göstergeleri olarak düşünüldüğünde her iki kavramın da içi içe geçmiş bir anlam birlikteliği oluşturduğu görülebilmektedir.

3.1. Mehmet Pesen

Anadolu'nun yöresel özelliklerine gönderme yapan sanatçı, gerek biçim gerekse içerik bakımından; Türk-İslam sanatlarındaki minyatürü, geleneksel halk sanatlarındaki süsleme öğelerini, Batı teknik olanaklarıyla birleştirerek güçlü bir sentez oluşturmuştur (Teber, 2010: 91). Bu sentezlerinde Pesen, konu çeşitlemelerine gitmiştir. Anadolu insanının güncel yaşamını tuvallerine aktarırken seçtiği konular üzerinde sistematik bir yaklaşım sergilemiştir. Özellikle "Toprak Altı Evleri" ve köy düğünlerini ele alan "Gelin Alayları" sanatçının kesinleşen değerleri olarak görülmektedir (Giray, t.y: 302). Anadolu halk kültürünün Folklorik temellerine dayanan eserleriyle Mehmet Pesen, ele aldığı Köy düğünlerini, düğün konusu özelliklerinden taviz vermeden ayrıntıcı bir çizgide ele almıştır (Başbuğ, 2016: 40). Sanatçı, pek çok eserinde kırsal kesim insanının bu şenliğe gösterdiği ilgi ve önemi yansıtmıştır. Sanatçının, eserleri çoğunlukla köy meydanında bir araya gelen düğüncü yakınlarının birbirine kenetlenerek eğlendikleri ya da düğün alayı şeklinde görülmektedir (Başbuğ, 2012: 169). Çoklu figürlerin küçük tutulduğu bu eserlerde Pesen, renkli bir tutum sergileyerek, naif bir resim dili oluşturmuştur.

Görsel 1. Mehmet Pesen, "Köyde Gelin Alayı", 46x36 cm, TÜYB, 1995 (galeriartget.com / Erişim Tarihi: 21.01.2023).

“Köyde Düğün Alayı” adlı çalışmada (Görsel 1) bayrağın yol gösterici özelliğine vurgu yapılarak en önde taşınmaktadır. Bayrağın liderliği Türk milletinin diğer tüm kutsallarına gönderme yapan bir simgeyi sembolize etmektedir. Resmin konusu düğün olsa da bayrağa gösterilen saygı doruk noktasındadır. Onun önüne ve üzerine hiçbir şey konulmamış ve el üstünde tutulmuştur. Düğünün coşku ve heyecanı bayrağın birleştirici rolüyle bütünleşmiştir. Bu anlamıyla siyasal bir nesne olmanın ötesinde bayrak, Türk resim sanatında bulunduğu mekânın bir parçası olarak plastik bir unsur haline gelebilmiştir (Çalışkan, 2016: 80).

3.2. Kayıhan Keskinok

Kafamızda şekillenen düğün anlayışından farklı olarak resim ortaya koyan bir başka sanatçı da Kayıhan Keskinok olmuştur. Sanatçı, Nedim Günsür’de olduğu gibi düğünü karadan denize taşır bir biçimde göstermiştir. Resmin merkezine at üzerine beyaz gelinliğiyle yerleştirilen gelin figürünün geleneksel yolla taşındığı görülmektedir. Türk gelenek ve göreneklerinden bir yaklaşım olan ve geçmişe gönderme yapılan bu resimde de bayrağın coşkusu (Görsel 2) figürlerin coşkusuna karışmıştır. Saflığın ve temizliğin yüklendiği anlamla beyaz gelinlik ve bayrağın aynı karede hayat bulması yaşamsal varlığın bir göstergesidir denilebilir. Daha çok mavi ve tonlarının hâkim olduğu çalışmada kırmızı ve tonları aşağıdan yukarıya doğru bir eylem hareketi yapar ki bu durum bayrağın hem rengiyle hem de nazlı salınışıyla varlık bulur. Sanatçının denizin enginliğiyle bayrağın derin anlamını resminde birleştirerek günümüz düğünlerine gönderme yaptığı söylenebilir.

Görsel 2. Kayıhan Keskinok, “Teknede Düğün”, 60x80 cm, TÜYB, 2013 (galerisoyut.com / Erişim Tarihi: 19.01.2023).

Bu bağlamda Keskinok, toplumun gerçeklerini abartıdan uzak biçimlerde ele alarak özellikle yöresel unsurları, objektif bir bakış açısıyla şekillendirmiştir. Onun görsel dilinde yer yer ağıt, hüzün, neşe içindeki insanlar toplumsal ve kültürel izleriyle yeniden hayat bulmuştur (Akkaya Yıldız ve Yayan, 2020: 232).

3.3. Nedim Günsür

Sanatçılar eserlerini üretirken yaşadıkları bölge ve yöreyi çalışmalarında esin kaynağı olarak kullanmışlardır. Bu konuda da pek çok sanatçı kendi yöresi ve bölgesinden düğün temalı eser ortaya koymuştur. Ancak pek çok sanatçı eserlerinde karada yapılan düğünleri betimlerken bazı sanatçılar deniz düğünlerini tercih etmiştir ki bunlardan biri de Nedim Günsür'dür. Günsür, kendine özgü üslup ve tarzıyla düğün temasını deniz ve kayık gibi unsurların içerisinde bir şölen havasında kurgulamıştır (Kodal, 2018: 946). Bu kurgulamalarda sanatçı sosyal içeriğe ağırlık veren simgesel figüratif yorumlamalar ortaya koymuştur. Küçük figür düzenlemeleriyle geniş doğa dekorları çalışmalarının en önemli özelliği olmuştur (Tansuğ, 1993: 57). Günlük yaşamın göstergeleri olan bu çalışmalarında Günsür, yaşanmış olanı sanatsal düzene taşımayı bilmiştir. Kendi sanat dünyasında mekânsal olarak kişi ve nesnelere kendi süzgecinden geçirerek yeniden oluşturmuştur. Geleneksel olanı içten, kalıcı ve tutarlı olduğu kadar çağdaş bir yorumla tuvallerine aktarmıştır (Bulut, 2009: 44, 45). İnsandan kopmadan yorumladığı çalışmalarında figür-nesne ve mekân kavramlarını konunun özelliğine göre şekillendirmiştir.

Görsel 3. Nedim Günsür, "Balıkçı Gelin Alayı", 46x97 cm, TÜYB, 1973 (artam.com / Erişim Tarihi: 19.01.2023).

Detaycı bu yaklaşımıyla Günsür, "Balıkçı Gelin Alayı" resminde bayrağın gölgesinde birlik ve beraberliğin simgesel anlayışını yansıtmıştır. Sanatçı, Türk bayrağını kayıkların en tepe noktasında dalgalandırırken insanları sevinç duyguları içerisinde küçük figürlü kompozisyon şeklinde vermiştir (Görsel 3). Kayıkların ortama uygun şekilde süslendiği ve insanların coşkusuna ortak olduğu görülmüştür. Renkçi bir anlayışla kurgulanan eserde farklı bayrakların da varlığı plastik ve görsel bir dil zenginliği oluşturmuştur.

3.4. Şeref Bigalı

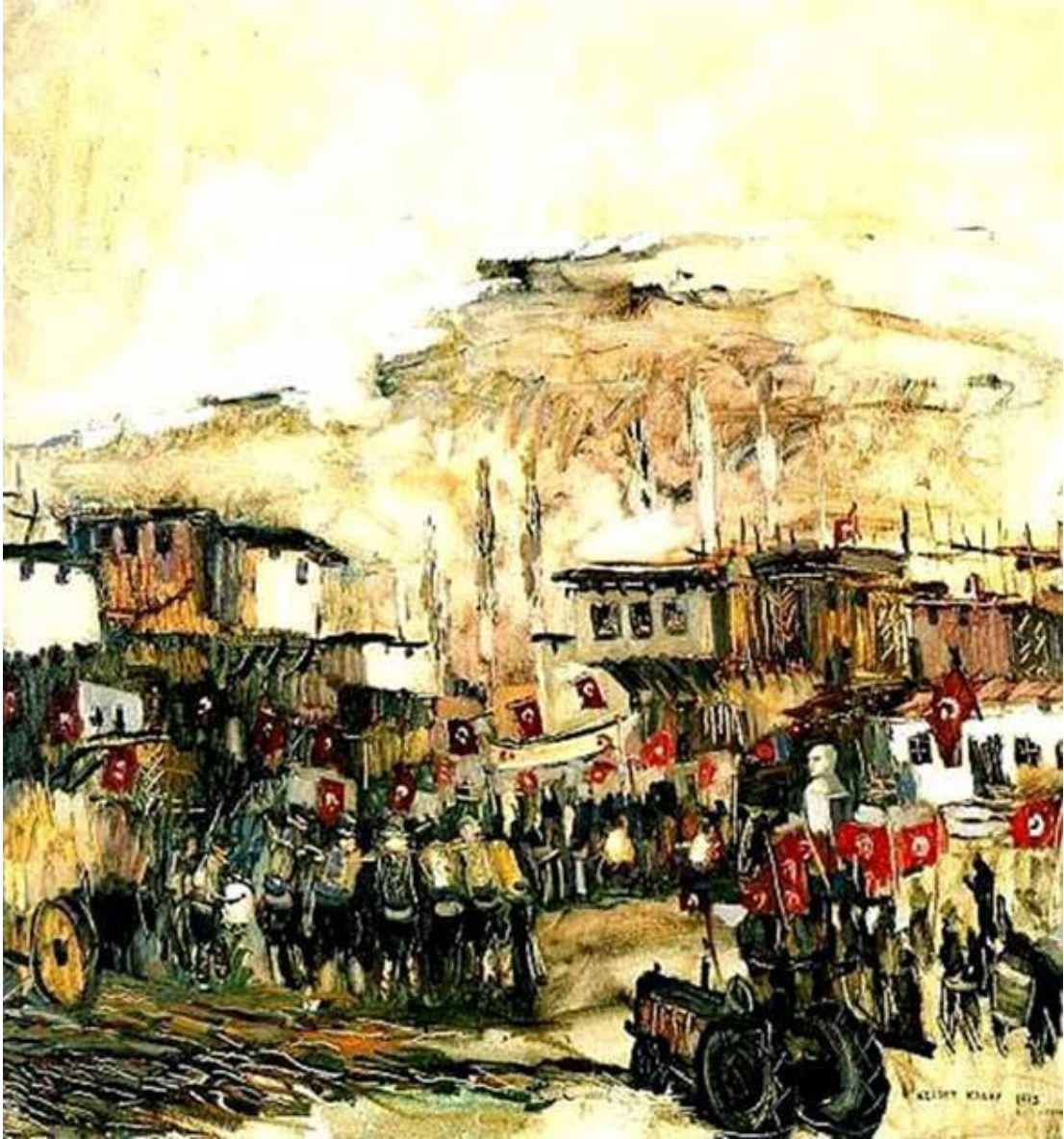
Şeref Bigalı, geleneksel Türk kültürünün adetlerinden olan ve sadece kadınların, çocukların eğlendiği kına gecesi sahnesini resmine yansıtmıştır (Kodal, 2018: 945). Kına gecesi Anadolu'da bir gelin ağlatma ritüelidir ve gelinin gözyaşlarının hep bereket getireceği düşüncesi vardır. Bu nedenle Türk düğün geleneği içerisinde yer alan kına gecesinde gelinin ağlaması için büyük çaba harcanır (Çetin, 2008: 116). Tarih sahnesinde Türk milletinin bağımsızlık mücadelesi kolay olmamış ve hep gözyaşları üzerine kurulmuştur. Bu resimde de Türklerin en özel günlerinden biri olan kına gecesinde sanatçının Türk bayrağını resmin en üst orta kısmına yerleştirmesi yeni bir yola adım atışın bir diğer ifadeyle kızın kendi evini kurma bağımsızlığının bir örtüşmesi olarak görülebilir. Resmin merkezine yerleştirilen gelinin hemen başı üzerinde verilen bayrağın (Görsel 4) baş üstünde tutulması da "başımın üzerinde yerin var her daim" anlamı taşımaktadır. Merkezdeki gelinin etrafında dairesel bir biçimde geleneksel kıyafetler içinde verilen figürler yine geleneksel sazların ritmiyle hem hüznü hem sevinci bir arada yaşatır niteliktedir. Göndermenin yapıldığı bir başka durum da kadının birleştirici gücünün bayrak sembolüyle birleştirilmesi olsa gerektir. Ön taraftaki çocukların kendi hallerinde bu duyguya katılması ve onlara bayrakla aynı karede yer verilmesi tüm bu sayılan unsurların gelecek kuşaklara aktarılması olarak yorumlanabilir. Resmin plastik değerleri olan renkler Türklerin geçmişte en çok sevdiği renkler olarak vurgulanmış ve geçmişe de bir gönderme yapılmıştır. Sıcak ve soğuk renk dengesinin plastik biçim dilini güçlendirdiği gözlemci bir anlayış görülmektedir.

Görsel 4. Şeref Bigalı, "Düğün" (abdullahabdurrahman.wordpress.com / Erişim Tarihi: 19.01.2023).

3.5. Necdet Kalay

İnsan hayatının ayrılmaz bir parçası olan düğünler, toplumu, zamanı ve çevreyi tanıtmaları bakımından arşivsel bir veri kaynağı oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında toplumlar düğünlerde çağın getirdikleri eylem hareketleriyle, geleneksel anlamdaki kültürel kodları, gündelik hayatın içerisinde ortaya koymaktadır (Ak, 2020: 91). Bu geleneksel kodların Türk resim sanatında hayat bularak eserlere yansıdığı bir diğer sanatçı da Necdet Kalay'dır. Kalay, "Köy Düğünü" adlı eserinde (Görsel 5) konuya temel teşkil eden düğün resimlerinde bayrak imgesini en iyi yansıtan sanatçılardan biri olarak, gelenek ve görenekle birlikte milli kültür birlikteliğini ortaya koymuştur. Halkın coşkusunun bayrak coşkusuyla bir arada verildiği resimde düğün ve yaşama sevincinin bağımsızlıkla mümkün olabileceğine gönderme yapmıştır. Sıcak renklerle de bu coşkuyu doruk noktasına ulaştırdığı söylenebilir.

Görsel 5. Necdet Kalay, "Köy Düğünü", 1983 (turkishpaintings.com / Erişim Tarihi: 22.01.2023).

Başbuğ'a (2016: 38) göre, Necdet Kalay'ın düğün temasındaki yaklaşımı tamamen sıcak renkler ve lekesele düzenlemeler şeklinde ortaya konulmuştur. Sarı, siyah, kahverengi, kırmızı ve türevlerinin ön planda tutulduğu eser sanatçının kendine has üslubu ve renk anlayışını göstermektedir. Gözlemci bir yaklaşımla köy düğününü irdeleyen sanatçı, köylülerin düğün coşkusunu ele almıştır. Köy meydanını donattığı Türk bayraklarıyla milli kültüre ve dayanışmaya gönderme yapmıştır. Türk milletinin her alanda olduğu gibi düğünlerde de bayrağa verdiği önemi vurgulamıştır.

3.6. Şükran Pekmezci

Düğün ritüeli çalışmalarında ön plana çıkan son dönem sanatçılarından biri de Şükran Pekmezci'dir. Sanatçının çalışmalarında daha çok köy ve sokak düğünleri konu olarak yer alır. Hareketli figürlerden oluşan çalışmalarında coşku ve heyecan ön planda tutulmuştur. "Çankırı'da Düğün" adlı çalışmasında Pekmezci, sol üst köşeye yerleştirmiş olduğu bayrak imgesiyle (Görsel 6) adeta bayrağın altında birlik ve beraberlik duygusuna gönderme yapmıştır. Bir kış düğününün konu alındığı eserde havanın soğukluğuna rağmen renklerin sıcaklığı izleyicide coşku ve ritim oluşturmaktadır.

Görsel 6. Şükran Pekmezci, "Çankırı'da Düğün", 50x60 cm, TÜYB (turkishpaintings.com / Erişim Tarihi: 19.01.2023).

Birlik ve beraberliğin coşkunuğu içerisinde resmin odak noktasını beyazlar içerisindeki gelinliğiyle oynayan kız oluşturur. Diğer figürler ve kırmızı renk lekeleri ile çevresindekilerin de olaya katılması resmi hareketlendirir (Kodal, 2018: 944). Bu hareketlilik resmin ön kısmında yer alırken, yukarıda asılı duran bayrağın kıvıllığı ve renk coşkusu adeta resmin tamamına yayılmıştır. Sanatçının eserlerinde kullandığı resim dili, düğün eğlencesinin Anadolu'nun her yöresinde benzer özelliklerde kendini göstermektedir. Evlenen çiftin bu mutlu gününe şahitlik eden aile yakınları ve diğer katılımcılar kalabalık figür olgusu içerisinde olayın çok iyi bir gözlem sonucunda tuvale aktarıldığını ortaya koymaktadır (Başbuğ, 2016: 41). Bu gözlemlerinde sanatçının bayrağı da unutmadan olay örgüsü içerisine dâhil etmesi onun sosyo-kültürel yapıda bayrağın önemini ve yerini de konumlandığı şeklinde yorumlanabilir.

3.7. Gülsün Karamustafa

Görsel 7. Gülsün Karamustafa, "Kıymatlı Gelin", 43x30 cm, TÜYB, 1975 (archives.saltresearch.org / Erişim Tarihi: 16.04.2023).

Toplumsal koşulların şekillendirdiği çalışmalarıyla Karamustafa, Türk resminde kültürel ve ekonomik yapıdaki değişim ve dönüşümleri resimlerine yansıtmıştır. Sanatçı, eserlerinde kültür karmaşası yaşanan dönemlerde kadının yerini tekrar sorgulamaktadır. Türk düğün kültürünün geleneksel bir yansıması olan çeyiz takdiminde yer alan el işlemleri, basma kumaşlar ve nakışlı örtülere yer vererek kültürel simgeci bir yaklaşımı gözler önüne sermiştir (Yektaş, 2019: 71). Bu anlamda sanatçı "Kıymatlı Gelin" adlı çalışmasında (Görsel 7) geleneksel kıyafetleri içerisinde çeyiziyle görünen geline düğün ve bayrak konusu içerisinde yer vererek Türk düğün geleneğinde kadın sorununa ve geleneksel Anadolu motiflerine eğilmiştir. Sanatçının ele aldığı eserinde yöresel kıyafetleri içerisindeki gelin resmi, geleneksel anlamda pentür anlayışından uzaklaşarak, illüstratif bir eğilimi barındırmaktadır. Burada dikkat çeken en önemli unsurlardan biri de bayraktır. Anadolu Türk kültüründe düğün evini sembolize eden Türk bayrağı diğer düğünlerdeki gibi işaret olma bağlamından uzaklaşıp, bu resimde ataerkil dili imgeleyen bir sembole dönüşmüştür (Çalışkan ve Sabancılar Işıtan, 2017: 2348, 2349).

Diğer düğün resimlerindeki çoklu figür yapılanması bu resimde görülmemekle birlikte, bir eğlence havasından öte bayrağın altında kadına yüklenen bir misyonu ortaya koymaktadır. Türk düğün geleneğinde çeyizin gelin için anlamı büyüktür. Evlilik çağına gelinceye kadar kızın biriktirdiği ve işlediği el işlerinin sergilenmesi bir geleneğin tezahürüdür. Evlenen kız ve ailesi için onur ve gurur ifadesi olan bu geleneksel yaklaşımda Türk bayrağına da en üst köşede yer verilmesinin evin bağımsızlığı ve bayrağın ışık anlamını sembolize ettiği düşünülebilir. Türklerde kadın ve bayrağın anlam ve ifadesinin namus ve şeref kavramlarıyla özdeşleştirildiği düşünülürse resmin geleneksel ağırlığıyla birlikte çok iyi bir şekilde kurgulandığı söylenebilir.

Sonuç

Gündelik hayatın getirisi, bir yaşam biçimi olan düğün ritüeli Türk toplumunda yeni bir başlangıç, bir bağımsızlık, yeni bir diriliş, birlik, beraberlik ve paylaşım duygularının yaşandığı bir ortamdır. Bu ortamlar Türk resim sanatında farklı mekânlarda farklı sanatçıların eserlerinde hayat bulmuştur. Sanatçıların yöresel olarak ele aldıkları çalışmalarda kimisi köy düğünlerini, kimisi sokak düğünlerini, kimisi de deniz düğünlerini ele almıştır. Ele alış biçimleri ne olursa olsun bütün resimlerin ortak teması birlik ve beraberlik duygularıdır. Gelenek ve göreneklerin Türk bayraklarıyla donatılarak yansıtıldığı bu eserlerde geleneksel kıyafet ve ritüellere vurgu yapılarak bayrağın birleştirici rolüyle milli kültüre vurgu yapılmıştır. Geçmişle gelecek arasında köprü kuran bu resimler bir arşiv niteliği taşımakla birlikte Türk bayrağının gölgesinde bağımsızlığın, coşkunun bir imgesi olarak varlık bulmuşlardır. Düğün-bayrak ilişkisinin yarattığı atmosfer ve içerdiği duygu birikimiyle genç kuşak sanatçıların farklı bir bakış açısı ve yeni yorumlarla yeni sentezlere ulaşacağı düşünülmektedir. Türk resim sanatındaki bayrak ve düğün geleneğinin arşiv ve birleştirici özelliğinin, Türk dünyası için de benzer duyguları taşıması açısından, araştırmacılara bu konuda yeni bir bakış açısı kazandıracaktır.

Kaynakça

Ak, E. (2020). *Tarihsel Süreç İçerisinde Düğün ve Bir Eylem Sahası Olarak Düğün Törenleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Akkaya Yıldız, R. A. ve Yayan, G. H. (2020). Mitolojide Yer Alan Sembollerin Kayıhan Keskinok'un Eserlerine Yansımaları. *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(25), 217-233.
- Aslan, F. (2018). *Türk Kültürü İçerisinde Türk Aile Yapısının Yeri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde: Ömer Halis Demir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Başbuğ, F. (2012). Çağdaş Türk Resim Sanatında Düşün Teması. *İdil*, 1(2), 166-178.
- Başbuğ, Z. (2016). *Kültürel Bir Öge Olarak Düşün ve Çağdaş Türk Resmine Yansıması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Antalya: Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi.
- Berber, O. (2009). Türk Kültüründe Eğlence ve Birlik unsuru olarak düşünceler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(10), 1-11.
- Bulut, A. (2009). *Çağdaş Türk Resim Sanatında "Onlar Grubu"* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çalışkan, S. ve Şahinoğlu Altinel, Z. R. (2015). Cumhuriyet Dönemi Türk Resminde Mimaride Bayrak İmgesi. *SDÜ ART-E, Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 8(16), 350-358.
- Çalışkan, S. (2016). Cihat Burak'ın Resimlerinde Türk Bayrağı İmgesi. *STD*, 75-88.
- Çalışkan, S. ve Sabancılar Iştın, D. (2017). Güncel Sanatta Evlilik, Düşün ve Kadın İmgesi: Gülsün Karamustafa, Şükran Moral, Canan ve Gülçin Aksoy. *İdil*, 6(36), 2341-2356.
- Çalışkan, S. (2021). Türk Resim Sanatında Savaş Resimleri ve Bayrak İmgesi ilişkisi. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 63, 1097-1107.
- Çetin, C. (2008). Türk Düşün Gelenekleri ve Kutsal Evlilik Ritüeli. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 48(2), 111-126.
- Giray, K. (t.y). *Ziraat Bankası Koleksiyonu* (Cilt 2). Ankara: Promat Basım Yayın.
- Kılıç, Ş. B. (2017). *Evlilikte Pozitif İletişim* (2. Baskı). İstanbul: Hayygrup Yayıncılık.
- Kodal, T. (2018). Türk Resim Sanatında Düşün Konulu Resimlerin Ortak Birliktelikleri. *İdil*, 7(48), 939-950.
- Oy, A. (1992). Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Türk Ailesi. *Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu*, 2(71), 581-596.
- Soysal, M. E. (2010). Tarihsel Süreçte Bayrak ve Sancaklarımız. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi (TAED)*, 42, 209-239.
- Tansuğ, S. (1993). *Türk Resminde Yeni Dönem*. İstanbul: Rezmi Kitabevi.
- Tarhan, N. (2010). *Mutlu Evlilik Psikolojisi* (7. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Teber, D. (2010). *Geleneksel Türk Sanatlarımızdan, Tezhip, Hat ve Minyatürün Çağdaş Türk Resmine Yansıması* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yalçın, H. (2010). *Evlilik Okulu* (2. Basım). Ankara: Öncü Basımevi.

Yektaş, T. (2019). *Çağdaş Türk Resim Sanatında Kadın Sanatçılar ve Figüratif Eğilimler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: Altınbaş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, E. (2012). *Türk Kültüründe Renkler ve İfade Ettikleri Anlamlar* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Görsel Kaynakça

Görsel 1. <https://www.galeriartget.com/urun/3550031/mehmet-pesen-koyde-gelin-alayi-1995-tuval-uzeri-yagli-boya-46x36-cm-iznali> adresinden alındı (ET: 21.01.2023).

Görsel 2. <https://www.galerisoyut.com.tr/wp-content/gallery/koleksiyondan-secmeler-8-2020/kk2007-01.jpg> adresinden alındı (ET: 19.01.2023).

Görsel 3. <https://artam.com/muzayede/303-cagdas-sanat-eserleri/nedim-gunsur-1924-1994-balikci-gelin-alayi#images-3> adresinden alındı (ET: 19.01.2023).

Görsel 4. <https://abdullahabdurrahman.wordpress.com/2016/10/23/turk-ressamlardan-dugun-coskulu-15-tablo-alintidir/> adresinden alındı (ET: 19.01.2023).

Görsel 5.

http://turkishpaintings.com/content/mod_images/painters/works/large/necdet_kalay_6.jpg adresinden alındı (ET: 22.01.2023).

Görsel 6.

http://www.turkishpaintings.com/content/mod_images/painters/works/large/z_img269.jpg adresinden alındı (ET: 19.01.2023).

Görsel 7. <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/190427?locale=tr> adresinden alındı (ET: 16.04.2023).

Bu makale iThenticate intihal tespit yazılımıyla taranmıştır. / This article has been scanned by iThenticate plagiarism detection software.

Bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen kurallara uyulmuştur. / In this study, the rules stated in the "Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive" were followed.

Araştırma tek bir yazar tarafından yürütülmüştür (Katkı Oranı: %100). / The research was conducted by one author (Author Contribution: 100%).

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır. / There is no conflict of interest with any institution or person within the scope of the study.